ULUSOY VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE DAVASI

34797/03

STRAZBURG

3 MAYIS 2007

Ankara Valiliğince tiyatro oyununun oynanmasının kamu düzeni açısından tehlikeli olacağı gerekçesi ile izin talebini reddetmesi üzerine yapılan bireysel başvuru

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve (34797/03) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülke vatandaşlarıKemal Ulusoy, Murat Batğı, Haci Tel, Ali Köroğlu, İbrahim Özgür Öztoprak, Kazım Ekinci, Feyyaz Duman, Alişan Önlü, Güllü Özalp, Birsen Elban, Samye Tunç ve Minife Yıldızhan'ın (Başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 17 Eylül 2003 tarihinde Avrupa İnsan HaklarıSözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuranlar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Ankara Barosu avukatlarından L. Kanat tarafından temsil edilmektedirler.

OLAYLAR

I. DAVANIN UNSURLARI

Başvuranlar sırasıyla 1968, 1969, 1971, 1975, 1977, 1969, 1982, 1971, 1972, 1985, 1974 ve 1975 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedirler.

Başvuranlar ‘Teatra Jiyana nü' (Yeni Yaşam Tiyatrosu) tiyatro topluluğunda oyunculuk yapmaktadırlar. Olayların meydana geldiği dönemde, adıgeçen tiyatro topluluğu Kürtçe bir piyes olan ‘Komara Dinan Sermola' (Deliler Cumhuriyeti) adlı bir oyunu sahnelemekteydi. Başvuranlara göre hiçbir siyasi mesaj içermeyen oyun, deliler arasında geçen olayları konu etmekteydi. Ayrıca adıgeçen oyun Ankara Tiyatro Festivali'nde de sahnelenmişti.

II. AİHS'NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar, belediye sahnesinde bir tiyatro eseri oynamalarına engel olunmasının AİHS'nin 10. maddesiyle güvence altına alınan haklarına yönelik bir engel teşkil ettiğini savunmaktadırlar.

B. Müdahalenin gerekçesi

Bu türden bir müdahale ‘yasayla öngörülmediği', 10 § 2 maddesinde belirtilen meşru hedefleri ya da hedeflerden birini gütmediği veya ‘demokratik bir toplumda zorunlu' nitelikte olmadığı takdirde AİHS'nin 10. maddesine aykırıdır.

2. Meşru hedef

Hükümet tartışmalı yasaklamanın, kamu düzeninin ve ulusal güvenliğin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi gibi başvuranların itiraz ettiği meşru hedefler güttüğünü savunmaktadır.

AİHM burada, bir tiyatro oyunun Ankara Belediyesi tiyatro sahnesinde sahnelenmesinden önce meydana gelmiş bir yasaklamanın sözkonusu olduğunu gözlemlemektedir. Terörle mücadelenin hassas niteliğini ve şiddeti artırmaya yönelik eylemler karşısında yetkili makamların dikkat göstermesi zorunluluğunu göz önünde bulunduran AİHM tartışmalı tedbirin, kamu düzeninin korunması ve suçun önlenmesi olmak üzere AİHS'nin 10 § 2 maddesiyle uyumlu iki hedef i gözettiği ilkesinden hareket edecektir.

….

ii. AİHM'nin kararı

Mevcut davada AİHM, Ankara Valiliği'nin başvuranlar tarafından ‘Komara Dinan Sermola' adlı piyesi Ankara Belediye sahnesinde oynayabilmek için talep edilen izni reddettiğini tespit etmektedir. Valilik sözkonusu talebin reddine ilişkin hiçbir açıklamada bulunmaksızın yasa hükümlerine atıfta bulunmakla yetinmiştir. Valilik, idare mahkemesi önünde, oyuncuların adli sicillerine ve PKK yanlısı faaliyetleri nedeniyle haklarında takibat yapılmış olmasına istinaden sözkonusu piyesin sahnelenmesinin kamu düzenini bozmaya elverişli olduğunu ileri sürmüştür.

İdare mahkemesi ise, adıgeçen oyunun halkı nefrete ve etnik ayrımcılığa sevkeder nitelikte olması sebebiyle bu reddin yasal olduğuna kanaat getirmiştir.

AİHM, ifade özgürlüğünün kullanılması noktasında getirilen sınırlamanın 'zorunluluğunun' ikna edici bir biçimde ortaya konulup konulmadığını tespit etmek için yetkili makamlar tarafından ileri sürülen ve ulusal yargıçlar tarafından kabul edilen gerekçeyi inceleyecektir.

Bu hususta 'Teatra Jiyana nü' tiyatro topluluğu üyelerinin adli sicillerinin kamu düzeni açısından bir tehdit teşkil ettiği iddiasına ilişkin olarak Hükümet, adıgeçen topluluğun 'Komara Dinan Sermola' adlıoyunu daha önce 24 Kasım 1999 tarihinde Ankara Tiyatro Festivali'nde oynadığıhususuna itiraz etmemektedir. Ayrıca Hükümet bu oyunun oynanmasının kamu düzenine zarar verdiğini de iddia etmemiştir.

Öte taraftan, şayet adıgeçen oyun kamu düzenini bozucu nitelikte idiyse Hükümet'in bu hususta -en azından- bir delil başlangıcı sunması gerekirdi. Ancak açıkça görüldüğü üzere durum böyle değildir.

….

Sonuç olarak AİHM, mevcut davada görüleceği üzere Türk Hukuku'nun önceden konulan sınırlamalar alanında yetkili makamların takdir yetkisinin kapsamını ve uygulama biçimini yeterince açık bir şekilde tanımlamadığı ve bu türden sınırlamaların muhtemel suistimali karşısında uygun koruma sunmadığı kanaatine varmaktadır. Ayrıca başvuranlar tarafından sahneye konulan oyunun şiddet ve demokrasinin reddedilmesi gibi düşüncelere sözcülük ettiği ya da yasaklanmasını haklı kılacak nitelikte potansiyel olumsuz bir etkiye sahip olduğu tespit edilememiştir (bkz., mutatis mutandis, Stankov ve İlinden Birleşik Makedon Örgütü - Bulgaristan, no: 29221/95, § 100).

Bu değerlendirmelerin ışığında AİHM Ankara Valiliği'nin 2911 sayılı kanunun 17. maddesi, 3713 sayılıkanunun 8. maddesi, 5442 sayılıkanunun 11. maddesi ve 2559 sayılıkanunun ek 1. maddesi temelinde verdiği ret kararı neticesinde meydana gelen müdahalenin 'demokratik bir toplumda zorunlu' olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varmaktadır.

Bu itibarla AİHS'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

OYA ATAMAN / TÜRKİYE DAVASI

74552/01

STRAZBURG

5 ARALIK 2006

“izinsiz gösteri yapıyor oldukları gerekçesi ile biber gazı kullanılarak dapıtılan göstericilere yapılan müdahale”

(….)

Öğle saatlerine doğru, İstanbul İnsan Hakları Derneği Başkanı avukat Eren Keskin ile birlikte başvuran yönetiminde 40-50 kişilik bir grup, ellerinde pankartlarla toplanmışlardır. **Polis, izinsiz gösteri yaptıkları ve kamu düzenini bozdukları gerekçesiyle, hoparlörle kalabalığa dağılması yönünde uyarıda bulunmuştur.**

Grup, yapılan uyarılarıdinlemeyerek, güvenlik güçlerine rağmen yürüyüşlerine devam etmiştir. Güvenlik güçleri, göstericileri “biber gazı” olarak adlandırılan göz yaşartıcı sprey kullanarak dağıtmış, aralarında başvuranın da yer aldığı otuz dokuz kişiyi gözaltına alarak, karakola götürmüştür.

(…)

II. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

(….)

(…)

III. AİHS'NİN 11. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran, gösterinin ve gösteriden sonra yapılması öngörülen basın açıklamasının polisler tarafından engellendiğinden dolayı, ifade ve dernek kurma özgürlüğü haklarının ihlal edilmesinden şikayetçi olmaktadır.

AİHM, başvurunun kısmi kabuledilebilirlik kararında, bu şikayetleri AİHS'nin 11. maddesi açısından incelemeyi öngördüğünü hatırlatmaktadır.

Hükümet, sözkonusu toplantının, yetkili makamlara bildiri tebliğ edilmeden yasadışı olarak düzenlendiğini ileri sürmektedir. Hükümet, 11. maddenin ikinci paragrafının kamu düzenini bozmayan toplantılar yapma hakkına sınırlama getirdiğini hatırlatmaktadır.

….

….

AİHM, bildiri yapılmadığı takdirde, gösterinin kanundışı olacağına kanaat getirmektedir. Başvuran da buna itiraz etmemektedir. Ancak AİHM, kanundışı bir durumun toplantı özgürlüğünün ihlal edilmesini haklı göstermeyeceğini hatırlatmaktadır (Cisse-Fransa, no: 51346/99). Ancak bu durumda, bildirinin gösterinin halkın kalabalık olduğu bir saatte karışıklıkların aza indirgenmesi amacıyla, yetkililere gerekli tedbirleri almayı sağlayabilirdi. AİHM için, siyasi, kültürel yada başka amaçlı her türlü olay, toplantı ya da toplanmanın en iyi şekilde geçmesini sağlamak amacıyla önleyici tedbir olarak, örneğin gösteri alanlarında kamu görevlilerinin bulunması gibi güvenlik tedbirlerinin alınması önem arz etmektedir.

Dosyadan gösterici grubun yürüyüşün yasadışı olduğu ve halkın kalabalık olduğu bir saatte kamu düzeninde neden olabilecekleri karışıklıklar konusunda birçok kez bilgi verildiği ve dağılmaları konusunda uyarıldıkları ortaya çıkmaktadır. Başvuran diğer göstericilerle birlikte, güvenlik kuvvetlerinin uyarılarına uymamış ve geçişi zorlaştırmaya çalışmıştır.

Ancak dosyadaki hiçbir unsur sözkonusu grubun, trafikte karışıklık yaratması dışında kamu düzeni için tehlike arz ettiğini belirtmeyi

sağlamamaktadır. Burada sözkonusu olan daha çok, elliye yakın kişinin kamuoyunun dikkatini güncel bir soruna çekmektir. AİHM, öğleye doğru toplanmaya başlandığını ve ilerleyen yarım saat içinde de grubun yakalanması ile sona erdiğini gözlemlemektedir. AİHM, özellikle yetkililerin, İnsan HaklarıDerneği adına düzenlenen gösteriye son vermekte gösterdikleri sabırsızlığa anlam verememektedir.

AİHM için, göstericilerin şiddet içeren faaliyetlerde bulunmadığında kamu güçlerinin, AİHS'nin 11. maddesi tarafından güvence altına alındığı şekliyle toplantı özgürlüğünün geçerli olabilmesi için, barış yanlısı toplanmalara hoşgörüyle yaklaşması önem arz etmektedir.

5 Sonuç olarak AİHM, bu davada polisin zor kullanarak müdahale etmesinin orantılı olmadığına ve AİHS'nin 11. maddesinin ikinci paragrafı uyarınca kamu düzeninin korunması için gerekli bir tedbir oluşturmadığına kanaat getirmektedir.

Dolayısıyla bu hüküm ihlal edilmiştir.

TÜZEL / TÜRKİYE DAVASI

57225/00

STRAZBURG

21 ŞUBAT 2006

“Seçim bölgelerinin tamamında üzerinde “baskılar son bulsun” yazan afişi dağıtmak isteyen EMEP’in bu konudaki izin talebinin reddedilmesi ve afişlerinin dağıtımının yaskalnamasına ilişkin valilik işlemi”

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan ve (57225/00) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülke vatandaşı Abdullah Levent Tüzel'in (başvuran) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 20 Mart 2000 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu

başvurudur. Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul Barosu avukatlarından K.T.Sürek tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

Başvuran 1961 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir ve EMEP'in (Emeğin Partisi) genel başkanıdır.

EMEP'in Merkez Yürütme Kurulu seçim bölgelerinin tamamında üzerinde («Baskılar son bulsun»- «OHAL kaldırılsın») sloganları yazılı pankartların dağıtılması kararını almıştır.

Parti'nin Seçim Yerel Bürosu Başkanı, 24 Kasım 1999 tarihinde Olağanüstü Hal Bölgesinde bulunan Diyarbakır Valiliği'ne başvurarak gerekli izin talebinde bulunmuştur.

25 Kasım 1999 tarihinde Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü sözü edilen afişlerin dağıtımını yasaklayan Valilik Kararını ve yürürlükte bulunan 2935 sayılı Kanun'un 11 e) maddesine dayalı olarak sözkonusu afişlerin dağıtımını yasaklayan kararı tebliğ etmiştir.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'NİN 10. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

…..

AİHM, Olağanüstü Hal'e ilişkin 2935 sayılı Kanun'un 11 e) ve 430 sayılıKanun Hükmünde Kararname'nin 1 a) maddelerinin Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'ne bölgede kamu düzenini bozacak her türlü dolaşımı ve yazılı dağıtım yapmayı, halkıkışkırtmayı, güvenlik güçlerinin görevlerini yapmalarına engel olmayı yasaklama yetkilerini tanıdığınınot etmektedir. Bu hükümler Olağanüstü hal Bölge Valiliği'ne idari anlamda kısıtlama getirme ve yayınların dağıtımını yasaklama yetkilerini tanımaktadır.

Öngörülen böylesi kı sıtlamalar, ilke olarak AİHS ile çelişmemektedir. Bununla birlikte, bu hükümlerin getireceği kısıtlama sınırının özel bir hukuki çerçeve dahilinde olması ve keyfi uygulamalar karşısında etkili hukuki bir denetim mekanizmasının bulunması gerekmektedir. Zira AİHM, Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'ne bu yetkileri tanıyan hükümlerin ve uygulamanın kesin ve etkili hukuki bir denetim mekanizmasına tabi

olmadığını gözlemlemektedir. Yayınların idari bakımdan kısıtlanmasının denetime tabi olmaması başvuranı muhtemel keyfi uygulamalardan kaçınmak için gerekli güvencelerden yoksun bırakmaktadır (Çetin ve diğerleri, §§ 61-66).

AİHM, incelenmesi istenilen davayı çevreleyen olayları, özellikle terörle mücadelede karşıla şılan güçlükleri dikkate almaktadır. AİHM nezdinde, olayların meydana geldiği sözü edilen bölgede hüküm süren siyasi tansiyonun belirli bir ağırlığı bulunmaktadır. Bununla birlikte yasaklama kararının gerekçelendirilmediğini hatırlatmak gerekir (Çetin ve diğerleri kararı, § 63). Üstelik, sözkonusu afişin şiddet yanlısı fikirlerin propagandasını yaptığının, demokrasiyi yadsıdığının veya yasaklanmasını haklı çıkarır potansiyel bir zararı bulunduğuna ilişkin hiçbir ibare bulunmamaktadır (Bkz. mutatis mutandis, Güneri ve diğerleri kararı, § 79).

Yukarıda belirtilen gerekçeler ışığında AİHM, sözkonusu yasaklamanın «demokratik bir toplum için gerekli» sayılamayacağı sonucuna varmaktadır.

Bu nedenle, AİHS'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.